

ประเทศไทยจะหลุดพ้นจาก ความต้อยพัฒนาได้หรือไม่ ?

คำถามข้อเขียนนี้เป็นสิ่งที่เข้ามาวนเวียนอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนไทยไม่น้อยกว่ายี่สิบปีมาแล้ว นั่นคือเราได้เริ่มมีการใช้แผนพัฒนามาจนถึงแผนที่ 5 ในปัจจุบัน แต่คำตอบล่ะ จะมีใครตอบได้บ้าง และเมื่อตอบแล้วจะถูกหรือผิด ใครล่ะที่จะพิสูจน์ได้ และเป็นคำถามที่ควรจะมีคำตอบหรือไม่ ยิ่งถ้าเราเชื่อในคำวิจารณ์ของชาวต่างประเทศบางท่านที่พูดถึงเศรษฐกิจของประเทศไทยได้อย่างเหลือเชื่อ นับว่าประเทศไทยนี้ได้รับจัดเข้าลำดับความเจริญทางเศรษฐกิจในอันดับที่ 5 ขนาดน้องๆ สิงคโปร์ ฟังแล้วตื่นเต้นมาก แต่เมื่อย้อนมาคิดและพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวเราแล้ว ชักจะทำให้ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าฝรั่งกำลังหลอกคนไทยหรือเปล่า หรือฝรั่งใช้ข้อมูลอะไรวิเคราะห์กันแน่จึงทำให้ได้ผลออกมาเช่นนั้น การวิเคราะห์ที่เป็นจุดเด่นของแนวความคิดดังกล่าว นับว่าเป็นที่ความสามารถของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหา และรู้จักการปรับตัวในเชิงเศรษฐกิจได้อย่างดี ทั้งนี้ โดยสามารถนำมาตรการต่าง ๆ มาปรับใช้เพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่มีแนวโน้มจะเลวร้ายลงไปเรื่อย ๆ นั้น ให้ค่อยๆ กระเตื้องขึ้น และยังสามารถเอาตัวรอดมาได้อย่างดีด้วย ถ้ามองเห็นในแนวโน้มก็น่าจะเป็นสิ่งที่เตือนใจเราทุกคนได้ว่า เรายังไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำของเราได้ เป็นแต่เพียงว่าเราพอยุงตัวเราไว้ไม่ให้ล้มครืนลงไปเท่านั้นเอง ที่คิดว่ายื่นให้ไต้มน้คงแล้ว พร้อมจะก้าวออกข้างหน้านั้น คงจะยังยากลำบากอยู่

อย่างไรก็ดี ได้มีนักการเมือง และนักวิชาการกลุ่มหนึ่ง อันประกอบด้วย นักเศรษฐศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ และนักรัฐประศาสนศาสตร์ ได้มีการอภิปรายร่วมกันใน หัวข้อที่ว่า “แนวทางหลุดพ้นจากความต้อยพัฒนาของประเทศไทย”¹ จากการอภิปราย ครั้งนี้ ก็เพื่อท่านผู้อภิปรายทุกท่านจะได้เสนอแนวทางเพื่อความหลุดพ้นจากความต้อย พัฒนาของประเทศไทย แต่ข้อเสนอของผู้อภิปรายทั้งสี่ท่านจะทำให้ประเทศไทยหลุดพ้น ได้หรือไม่นั้น ขอให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาข้อเสนอของทั้งสี่ท่านได้ต่อไป

นับเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของพวกนักคิดที่ไม่ใช่ นักปฏิบัติว่า ถ้าปล่อยให้คิดกันไปพูดกันไปแล้วก็จะหาข้อยุติร่วมกันไม่ค่อยจะได้ สิบคนก็สิบความคิด ยี่สิบคน ก็ยี่สิบความคิด ในการอภิปรายครั้งนี้ก็เช่นกัน สี่คนก็สี่ความคิด รูปแบบความหลุดพ้น ก็ออกมาสู่รูปแบบเช่นกัน ซึ่งสี่รูปแบบนี้ก็ยังไม่ชัดเจนว่ารูปแบบใดเหมาะสมกับบ้านเรา มากที่สุด บางทีท่านผู้อ่านอาจจะสามารถกำหนดรูปแบบใดที่เหมาะสมกว่าผู้เสนอก็เป็นได้ ดังนั้น ในที่นี้จึงจะขอเสนอรูปแบบทั้งสี่ไว้เป็นแนวทางเพื่อความหลุดพ้น เพื่อเป็น พื้นฐานในการที่จะมีแนวทางที่ดีต่อไป

รูปแบบแรก เป็นการเสนอโดย ดร. ธวัช วิชัยดิษฐ ก่อนที่ ดร. ธวัช จะเสนอรูปแบบหรือแนวทางในการหลุดพ้น ดร. ธวัช ได้ยอมรับว่าประเทศไทยยังต้อย พัฒนา แต่ได้เสนอให้คิดต่อไปว่า ที่ว่าต้อยพัฒนานั้นอยู่ที่ไหนและเพราะเหตุใด คำตอบ ก็คือ อยู่ที่ชนบท เพราะความสามารถในการแก้ปัญหาของระบบย่อยต่างๆ ยังมีไม่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ ดร. ธวัช ได้พยายามเสนอให้มองการแก้ปัญหาเป็นระบบรวม และ ประเทศจะพัฒนาได้นั้นก็ต่อเมื่อมีการพัฒนากันไปทั้งระบบ แต่เนื่องจากความสามารถ หรือสมรรถนะในการแก้ปัญหาในระบบย่อย ๆ ต่าง ๆ ของระบบรวมนั้น ยังมี ไม่เท่าเทียมกัน จึงทำให้เกิดความแตกต่างในความก้าวหน้าของระบบย่อย ๆ เหล่านี้ไปด้วย

ดร. ธวัช เสนอให้มองดูระบบย่อยในเชิงวิชาการในลักษณะของ Matrix ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่า เป็นตาข่ายของความสัมพันธ์ต่างๆ ใน Matrix ที่ 1 ให้พิจารณาถึง

1. สโมสรนักศึกษา ได้จัดการสัมมนาทางวิชาการ ที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เมื่อเดือน กันยายน 2525

ชนบทที่มีความต้อพัฒนา นอกจากนี้ แต่ละแห่งยังมีความแตกต่างกันของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนด้วย ดังนั้นในการพิจารณาถึงความต้อพัฒนา จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงประการแรก คือความแตกต่างของทรัพยากรในท้องถิ่น (local resources) ซึ่งจะกระจายอยู่ไม่เท่าเทียมกัน **ประการที่สอง** ต้องพิจารณาถึง ความสามารถในการจัดการ (organizing capability) ซึ่งมีอยู่แตกต่างกัน **ประการที่สาม** ต้องพิจารณาถึงอุปสรรคและความเชื่อมโยง (obstacles & linkages) ของการนำมาซึ่งปัจจัย และการส่งออกของปัจจัย (pulling factors & pushing factors) เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาในชนบท สำหรับใน Matrix ที่ 2 ดร. ธวัช เสนอให้พิจารณาถึงระบบที่ระบบที่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ระบบการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และการบริหาร โดยเน้นเรื่องความเป็นตัวแทน (representativeness) เป็นหัวใจของระบบการเมืองในขณะเดียวกันความคิดเห็น และความต้อการของคนกลุ่มน้อย (minority) ก็ควรที่จะได้รับการนำไปพิจารณาปฏิบัติด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเสมอภาคในสังคม ส่วนในทางค้ำสังคมนั้นไม่น่าจะนำเอาค่านิยมของตะวันตกมาเป็นบรรทัดฐาน ทางค้ำการบริหารนั้น ได้เน้นให้มีการปรับปรุงการศึกษาอย่างเป็นระบบ และเร่งด่วน

สำหรับแนวทางหรือรูปแบบของการหลุดพ้นนั้น ดร. ธวัช ได้เสนอไว้ว่า ถึงเวลาแล้วรัฐควรจะทำลำดับสำคัญในการพัฒนาประเทศ รัฐควรจะทำการศึกษาวิจัยราชการระดับกลางของกระทรวงทบวงกรม เพื่อกำหนดหน้าที่ (function area) ให้เหมาะสม จัดรวมกลุ่มงานเข้าด้วยกัน เพื่อการประหยัด จัดสร้างองค์การใหม่เพื่อบำรุงงานไปสู่จุดหมายปลายทาง ทำการศึกษาวิจัยกฎหมาย และระเบียบแบบแผนที่มีอยู่อย่างจริงจัง และทำทั้งหมด เพื่อการสังคายนาเสียใหม่ให้ใช้การได้ จัดเรื่องคนให้เหมาะสมกับงาน กำหนดมาตรฐานในการกระจายอำนาจอย่างแท้จริงขึ้นในชนบท และจัดตั้งระบบจำลองเพื่อประเมินผลการปฏิบัติราชการ นอกจากนี้ได้เน้นว่าสิ่งที่สำคัญที่สุดของระบบราชการก็คือ เรื่องจิตใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสำนึกเพื่อส่วนรวม (publicness) อันเป็นยอดปรารถนาของระบบราชการ

โดยสรุปแล้ว ดร. ธวัช ได้เสนอแนะแนวทางหลุดพ้นจากความด้อยพัฒนา โดยใช้แนวทางการบริหารเข้าช่วยแก้ไขนั่นเอง แต่ปัญหาอยู่ที่ว่า สิ่งที่ ดร. ธวัช เสนอนั้น เป็นสิ่งที่ทุกรัฐบาลได้ทำมาแล้ว และก็ยังทำอยู่ คงจะเห็นได้ว่า ทุกรัฐบาลจะมีคณะกรรมการแก้ไขระบบราชการภายใต้ชื่อต่าง ๆ เสมอมา เช่น คณะที่ปรึกษาระบบบริหารบ้าง คณะปฏิรูประบบราชการบ้าง เป็นต้น แต่ประเทศไทยก็ยังคงเวียนว่ายอยู่ในวัฏจักรของความด้อยพัฒนาอยู่ อย่างไรก็ตามในฐานะนักรัฐประศาสนศาสตร์มองอะไรก็เป็นเรื่องของ การบริหาร เป็นที่น่าแปลกใจเหมือนกันที่ ดร. ธวัช มองการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการบริหาร (administrative process) โดยเน้นที่สมรรถนะการบริหาร (administrative capacity) แต่มิได้เน้นชี้แจงว่าจะทำอะไรหรือจะนำเทคโนโลยีอะไรมาใช้เพื่อที่จะสามารถ ช่วยให้เกิดสมรรถนะทางการบริหารได้ จึงคล้ายกับเป็นการเสนอแนวทางกว้าง ๆ ไว้ อย่างไรก็ดีก็อาจจะเป็นแนวทางการบริหารทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจน ได้ ถ้าได้มีการลงมือกระทำกันอย่างจริงจังทุกฝ่ายเสียที แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าจะเอาจริงกัน หรือยัง ถ้ายังก็คงจะยังหลุดพ้นไปไม่ได้แน่นอน ทั้งที่เห็น ๆ อยู่อย่างทุกวันนี้

รูปแบบที่สอง เสนอโดย ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี ซึ่งเชื่อว่าเมืองไทย คงจะยังหลุดพ้นจากความด้อยพัฒนาไม่ได้ในระยะเวลานี้ใกล้ แต่ถ้าอีก 20 ปีข้างหน้า โดยที่ยังคงใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอก็มีทางจะหลุดพ้นได้เหมือนกัน แต่เฉพาะบาง บริเวณเท่านั้น ดร. ณรงค์ชัย ชี้ให้เห็นว่า ตัวบ่งชี้ (indicator) ที่สำคัญที่จะชี้ให้เห็น ถึงความด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจคือ รายได้ของประชาชน โดยปกติแล้วรายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อหัวต่อปีสากลเขาถือว่าพ้นจากความยากจนแล้ว แต่ก็ยังคงด้อยพัฒนาอยู่ สำหรับประเทศไทยนั้น ความแตกต่างของรายได้ต่อหัวระหว่างชนบทกับกรุงเทพฯ ยัง ต่างกันมาก สำหรับในกรุงเทพฯ นั้น พ้นความยากจนตามเกณฑ์ของสากลไปแล้ว แต่ ในชนบทยังยากจนอยู่ เพราะรายได้ต่อหัวต่อปีในภาคอีสานประมาณเท่ากับ 6,000 บาท ดังนั้น ถ้าจะให้หลุดพ้นจากความด้อยพัฒนาละก็ อย่างน้อย ๆ ต้องทำให้ชาวชนบทมีรายได้ เหมือนคนในกรุงเทพฯ นอกจากนี้ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล และอื่น ๆ นั้น เฉพาะกรุงเทพฯ เท่านั้นที่นับว่าไม่ด้อยพัฒนาแล้ว แต่ตาม

ชนบทยังนับว่าห่างไกลมาก และซ้ำร้ายไปกว่านั้น ประชาชนในชนบทยังขาดหลักประกันทางสังคม เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม โรคสัตว์ระบาด เหล่านี้ จะเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อที่แตกต่างกันมากระหว่างคนในกรุงเทพฯ และคนในชนบท

จากข้อบ่งชี้ต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วเหล่านี้ จะนำไปสู่คำถามที่ว่า “ทำไมประเทศไทยจึงต้องพัฒนา” ซึ่งจะมีคำตอบดังต่อไปนี้ (1) เป็นเพราะเรายังใช้ทรัพยากรไม่เหมาะสม (2) ขาดการลงทุนเพื่อที่จะปรับปรุงทรัพยากร (3) โครงสร้างทางสังคมและการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวยให้มีผลตอบแทนที่ยุติธรรม เมื่อคำตอบเป็นเช่นนี้แล้วประเทศจะมีทางหลุดพ้นจากวัฏจักรที่ซ้ำร้ายเหล่านั้นหรือไม่ ดร.ณรงค์ชัย ได้ยืนยันว่าถ้าจะให้หลุดพ้นต้องใช้เวลาอย่างน้อย 20 ปี โดยพยายามพัฒนาชนบทอื่นๆ ให้เหมือนกรุงเทพฯ เช่น เพิ่มรายได้ต่อหัวต่อปี ของทางอีสาน จาก 6,000 บาท เป็น 45,000 บาท เหมือนคนในกรุงเทพฯ จะทำได้อย่างไรละ ดร.ณรงค์ชัย เสนอมาตรการบางอย่างให้ เช่น หยุดราคา ไม้ให้ข้าวของแพงขึ้นเรื่อยๆ อย่างทุกวันนี้ ต้องเพิ่มผลผลิตอย่างน้อยๆ ปีละ 20% ซึ่งจะทำให้ไม่ไ้ภายใน 10 ปี แต่ถ้า 20 ปีอาจเป็นไปได้ แต่ก็จำกัดเฉพาะบางพื้นที่เท่านั้น จากจุดนี้ ดร.ณรงค์ชัย จึงเสนอแนวทางหลุดพ้น โดยให้พิจารณาถึงตัวแปรที่สำคัญ 2 ตัว คือ ประชากร และผลผลิต วิธีการก็คือ ลดประชากรลงและเพิ่มผลผลิตขึ้น ในแง่ของการลดประชากร นับว่าไม่ใช่ปัญหาของเมืองไทยเพราะเราทำได้ แต่การเพิ่มผลผลิตต่างหากที่เป็นปัญหาและทำได้ยาก

ประเด็นของประชากรที่เป็นปัญหาก็คือ ปัจจุบันนี้ ประชากรที่อายุต่ำกว่า 15 ปี มีถึง 40% ซึ่งส่วนใหญ่จะอพยพเข้ามาในกรุงเทพฯ ทำให้ปัญหาต่างๆ ตามมาอีกเป็นอันมาก ส่วนประเด็นการเพิ่มผลผลิตที่ว่าทำได้อย่างไรนั้น เพราะเรามีทรัพยากรจำกัด ดังนั้น การที่จะเพิ่มรายได้จะทำได้อย่างไร ดร.ณรงค์ชัย เสนอให้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเสียใหม่ เช่น ในกรณีทีบอกว่า คนชนบทส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คือประมาณ 75% ตามความเป็นจริงแล้วทั้ง 75% นี้ ทำการเกษตรจริงหรือไม่ ดร.ณรงค์ชัยเชื่อว่า ส่วนใหญ่แล้วได้ทำงานอื่นนอกจากการเกษตรด้วย ดังนั้น จึงควรพิจารณาแบ่งงานด้านเกษตรกันเสียใหม่ โดยต้องพิจารณางานด้านอุตสาหกรรมร่วมไปด้วย ซึ่งให้เน้นหนักในเรื่อง การ

ส่งออก ซึ่งมีทั้งการส่งออกภายนอกและภายในประเทศ ได้แก่การถ่ายเทแรงงาน และสินค้าภายในจังหวัด หรือระหว่างจังหวัดก็นับว่าเป็นการส่งออกทั้งสิ้น

นี่ก็เป็นอีกทัศนะหนึ่งของการหลุดพ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์ ที่อคจะมองเฉพาะเรื่อง รายได้ ไม่ได้ เพราะรายได้จะเป็นตัวทำให้เกิดการหมุนเวียน และการเปลี่ยนแปลงต่างๆได้ คนจะจนจะรวยก็อยู่ที่ตัวรายได้เท่านั้น ดังนั้น การที่จะให้คนหลุดพ้นจากความยากจนไปได้ก็ต้องเพิ่มรายได้ จะเพิ่มรายได้ก็ต้องเพิ่มผลผลิต แต่ก็จะมีมาติหรือจนบัญญัติกันอยู่ที่ที่จะเพิ่มผลผลิตได้อย่างไร เพราะรู้ๆกันอยู่ว่า บัจจุบันการผลิตนั้นก็คือทรัพยากรต่างๆอันได้แก่ ดิน และน้ำ น้ำมัน และแก๊ส รวมทั้งคน ทั้งหมดนี้มีอยู่จำกัด ทั้งในแง่ของปริมาณ และคุณภาพ ดังนั้น รูปแบบทางเศรษฐศาสตร์ ที่จะให้เราหลุดพ้นจากความต้อยพัฒนานั้น ก็ยังนับว่าเป็นปัญหาที่เมืองไทยเราคงจะหลุดไปไม่ได้ง่ายๆนัก ซึ่งถ้าเรามองในแง่ก็ตาม ดร.ณรงค์ชัย อีก 20 ปีข้างหน้า เราทำนออาจจะพอมีอายุยืนพอได้เห็นความหลุดพ้นก็เป็นได้

รูปแบบที่ 3 เสนอโดย อ.แล คิลกวิทอร์ตัน ซึ่งเป็นนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ท่านผู้นี้ได้เสนอให้พิจารณาปัญหา หรือประเด็นสำคัญๆในลักษณะที่กว้างและมองโดยรวม (Totality) ประเด็นแรกที่เสนอให้พิจารณา คือ เรื่องการพัฒนา ซึ่งอาจารย์แล เสนอว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้สองนัย นัยหนึ่งเป็นการกระทำขึ้นโดยมนุษย์ อีกนัยหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยตัวของมันเอง สำหรับการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากมนุษย์นั้น มนุษย์สามารถที่ทำให้บิดเบน ผลักดันและหน่วงเหนี่ยวไปได้ตามความต้องการของมนุษย์ ประเด็นต่อไปที่ อ.แล เสนอให้พิจารณาก็คือ อ.แล เชื่อเหลือเกินว่า ความสามารถทางเทคโนโลยีของคนไทยนี้มีมาก ซึ่งจะพบได้ว่าการส่งเทคโนโลยีเข้ามาเป็นอันมาก ประเด็นที่สำคัญต่อมานั้น อ.แล ได้เสนอให้ทำการกระจายทรัพยากรจากเมืองออกไปสู่ชนบท โดยเน้นถึงการกระจายความมั่งคั่งจากคนรวยๆทั้งหลาย โดยเฉพาะจาก 5 ตระกูลในกรุงเทพฯ ออกไปเสียบ้าง นอกจากนี้ อ.แล ยังได้เสนอ

ประเด็นที่นับว่าเป็นแนวทางปฏิบัติ นั่นคือ เสนอให้มีกลไก ที่จะกระจายรายได้ออกไปให้มากที่สุด โดยอ้างอิงทฤษฎีความเจริญคู่ความเจริญ

อ. แล มีความเห็นลงลอยกับ ดร. ณรงค์ชัย ในการแก้ความหลุดพ้น โดยการเพิ่มผลผลิต แต่จะขัดแย้งกันในประเด็นที่ ดร. ณรงค์ชัย ให้เพิ่มผลผลิตทางอุตสาหกรรม แต่อาจารย์แลให้เพิ่มผลผลิตทางเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม ดร. ณรงค์ชัย มิได้เสนอวิธีการเพิ่มผลผลิตดังกล่าวด้วยแนวทฤษฎีอะไร แต่ อ. แลได้เสนอให้มีการลงทุนด้านเกษตรมากขึ้น และให้ดำเนินการแบบ **ทุนนิยม** นอกจากนี้ ได้เน้นให้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของเมือง และชนบท ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่จะทำอย่างไรจึงจะให้ความแตกต่างกันน้อยลง ซึ่งเป็นประเด็นที่คล้ายกับทั้ง ดร. ธวัช และ ดร. ณรงค์ชัย มองมาแล้วเช่นกัน นอกจากนี้ อ. แล ยังเห็นด้วยกับข้อเสนอของ ดร. ธวัช ในกรณีที่ให้พิจารณาและนำความคิดเห็นของคนกลุ่มน้อยไปปฏิบัติด้วย อย่างไรก็ตาม อ. แล ได้มีข้อสมมติฐานที่น่าสนใจที่เสนอไว้เป็นรูปแบบ หรือแนวทางการหลุดพ้นอย่างกว้าง ๆ นั่นคือ

สมมติฐานประการแรก คนไทยเราทุกวันนี้ไม่มีความทัดเทียมกันในสังคมจะมีลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคนมืดยาว และคนมือสั้นเสมอ ปัญหาจึงอยู่ที่ว่า จะทำอย่างไรจึงจะทำให้คนส่วนใหญ่เข้ามามีโอกาสหรือส่วนในการต่อสู้ เพื่อให้เกิดการต่อสู้ดังกล่าวมีความยุติธรรมขึ้นบ้าง

สมมติฐานประการที่สอง จะทำอย่างไรจึงจะสามารถสร้างกลไกการบริหารทรัพยากรที่มีพลัง และคุณค่าขึ้นมาช่วยแก้ปัญหของบ้านเมือง อ. แล ได้เสนอว่า ควรมีกลุ่มคนสามารถรวมตัวกันขึ้นมาเพื่อเป็นอำนาจต่อรองกับผู้ผลิตพลังการผลิต นอกจากนี้ ได้เสนออย่างจริงจังที่จะให้มีการสร้างคนที่มีอำนาจกลุ่มใหม่ขึ้นมา แต่มิได้เสนอให้ชัดเจนนัก ในประเด็นกลุ่มพลัง อาจจะเป็นเพราะบรรยากาศโดยทั่วไปของบ้านเราอาจจะยังไม่เปิดกว้างพอสำหรับนักคิดนักวิชาการมากนักก็เป็นได้

รูปแบบที่ 4 เสนอโดย คุณอุทัย พิมพ์ใจชน นักการเมือง ซึ่งมองรูปแบบการหลุดพ้นโดยการอิงศาสนาพุทธ ท่านผู้ไม่มีวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบศาสนากับการเมืองในแนวที่ค่อนข้างพิสดาร กล่าวคือ คุณอุทัย เริ่มต้นการมองสังคมว่ามีทุกข์ และทุกข์นั้นก็จะมีสาเหตุแห่งทุกข์ในตัวเอง สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ ความประมาท แล้วคุณอุทัย ก็ย้อนกลับมามองในลักษณะเปรียบเทียบว่า ทุกข์ของคนไทยมีสาเหตุมาจากระบอบการเมือง ซึ่งเริ่มต้นมาอย่างไม่ถูกต้อง ทั้งนี้คุณอุทัยเชื่อว่าอะไรก็ตามได้เริ่มต้นถูกแล้ว ทุกอย่างก็ถูกต้องตามไปด้วย แต่ได้เริ่มต้นอย่างผิดเสียแล้ว สิ่งก็ตามมาก็จะผิดด้วย คุณอุทัย อธิบายว่า ระบอบการเมืองนั้นมีอยู่ 3 ระบอบด้วยกัน คือ คอมมิวนิสต์ เสรีประชาธิปไตย และเผด็จการ ต่อจากนั้นก็พยายามอธิบายถึงความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเห็นว่าไม่ใช่เป็นเพราะทหาร แต่อยู่ที่คนทั่วไปไม่มีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ได้ยกตัวอย่างให้เห็นว่า นักวิชาการบางคนชอบไปเป็นฐานให้กับทหาร เช่น การไปเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น ดังนั้นจะไปตำหนิทหารคงจะไม่ถูกต้องนัก นอกจากนี้คุณอุทัยได้ชี้ให้เห็นว่า คนไทยทั่วไปมักไม่ค่อยยึดระบอบหรือหลักการนัก และยังชอบมองผู้แทนราษฎรในทัศนะที่ผิดอีกด้วย เช่น ชอบเอาตัวอย่างคนไม่ดีไปโฆษณา ทำให้ภาพพจน์เสีย เป็นต้น คุณอุทัยมองว่า คนไทยมักจะตกเป็นเหยื่อของผู้มีอำนาจ และขาดแคลนคนกล้าทางการเมือง โดยเปรียบเทียบความกล้าในทางศาสนาพุทธ จะต้องประกอบด้วย ศรัทธา ศีล สัจจะ วิริยะ และปัญญา ซึ่งถ้าคนไทยและนักการเมืองมีคุณสมบัติดังกล่าว นั่นคือ เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นยึดมั่นในหลักการอย่างมีระเบียบวินัย โดยมีความรู้มาก ฟังมากเห็นมากในลักษณะของพุทธสัจจะ รวมทั้งมีความมานะอดทน และเจตสัจจะลดแล้วละก็จะทำให้ช่วยกันพาบ้านเมืองไปสู่ความเจริญได้ ในท้ายที่สุดคุณอุทัยได้เสนอแนวทางหลุดพ้นไว้สั้น ๆ ว่า การหลุดพ้นนั้นกระทำได้โดยการนำเอาประชาธิปไตยใส่เข้าไป แต่ได้เสนอแนวทางปฏิบัติไว้วิธีการเดียวกันนั้น คือให้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดและให้ปล่อยทุกอย่างให้เป็นไปตามธรรมชาติของมันเอง

จากรูปแบบทั้งสี่นี้ ทำให้เราได้รู้รูปแบบการหลุดพ้นถึงสี่แบบ และสี่แนวทาง คือ แนวทางการบริหาร แนวทางเศรษฐศาสตร์ แนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง และ

ท้ายที่สุด ได้แนวทางการสาธารณสุขเมืองเปรียบเทียบ ใครจะนิยมแบบใดก็สามารถจะเลือกหยิบยกไปได้ แต่ ณ ที่นี้ อยากจะเสนอข้อคิดส่งท้ายไว้เพื่อเป็นการสรุปข้อคิดทั้งหมดคือ **ประการแรก** ทั้งสี่ท่านมองปัญหาของบ้านเมืองที่เหมือนกัน คือ ปัญหาความแตกต่าง ความเหลื่อมล้ำของกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ กับชนบท โดยเน้นให้มองความสำคัญ ของชนบท และจำเป็นต้องแก้ไขให้เกิดความทัดเทียมกัน อย่างไรก็ตาม ผู้อภิปรายได้เสนอ วิธีการไว้ต่างกัน ได้แก่ วิธีการให้ความสำคัญของคนกลุ่มน้อย วิธีการกระจายรายได้จาก คนมั่งคั่งไปสู่คนยากจน วิธีการเพิ่มผลผลิตซึ่งจะทำให้คนมีรายได้มากขึ้น เพื่อจะได้เป็น การยกระดับให้เหมือนกับคนในกรุง **ประการที่สอง** ทั้งสี่ท่านยอมรับว่ามีทรัพยากรจำกัด จึงจำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสม โดยให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่จะใช้ทรัพยากรให้เกิด ประโยชน์สูงสุดนั้น ทั้งสี่ท่านมีแนวทางพัฒนาทรัพยากรที่แตกต่างกัน บางท่านเน้น การใช้ทรัพยากรในแง่การบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นให้มีการจัดองค์การ และ พัฒนากลไกการบริหารให้เหมาะสม บางท่านเน้นให้มีการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติเสีย ใหม่ เพราะทรัพยากรบางอย่างมีการเป็นเจ้าของมาโดยประวัติศาสตร์ และเน้นให้มีการ ลงทุนเพื่อปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีระบบ และใช้อย่างถูกต้องโดยให้ทุกคนมี ส่วนได้รับประโยชน์ บางท่านเสนอให้ปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความสำนึกในผล ประโยชน์ และให้รู้จักรวมกลุ่มกันต่อรองผลประโยชน์ และบางท่านเสนอให้พัฒนามนุษย์ ให้มีความกล้าทางการเมือง เพื่อเป็นกำลังคนที่ดีของบ้านเมือง **ประการที่สาม** ผู้อภิปราย ทั้งสี่ท่านมีความเห็นสอดคล้องกันว่าโครงสร้างสังคม และการเมืองของประเทศ ไม่ เอื้ออำนวยให้เกิดผลตอบแทนที่ยุติธรรมนัก จึงจำเป็นต้องหาทางหลุดพ้น แต่การจะหลุด พ้นอย่างไรยังนับว่าเป็นปัญหาอยู่

อย่างไรก็ดี ปัญหาบางปัญหาก็มิใช่จะหาทางแก้ได้ชั่ววันชั่วคืน ปัญหา และทางแก้เป็นของคู่กันเหมือนหญิงกับชาย บางครั้งก็สมพงษ์กันดี บางครั้งก็เป็นอริกัน แต่ก็ต้องมีคู่กันไปชั่วกัปชั่วกัลป์ ดังนั้น เมื่อมีปัญหาการด้อยพัฒนาเกิดขึ้น ย่อมจะมีทาง แก้ให้หลุดพ้นจากความด้อยพัฒนาจนได้ อาจจะไม่ใช่วันนี้ พรุ่งนี้ หรือปีนี้ ปีหน้า แต่ต้องมีเช้าสักวันหนึ่งที่ประเทศไทยจะหลุดพ้นได้เป็นแน่.

ทองศรี กำภู ณ อยุธยา